

UDK 811.163.42:371.3
Izvorni znanstveni članak

Dubravka Smajić (Hrvatska)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

Irena Vodopija (Hrvatska)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

**POZDRAV I ODZDRAV KAO ELEMENTARNI PRAGMEMI JEZIČNOGA
BONTONA**

Sažetak

Pozdravljanje pripada u najstarije oblike ljudske komunikacije. Ostvaruje se kao verbalna, verbalno-verbalna i neverbalna komunikacija. U izravnoj se komunikaciji pozdravljanje javlja u dijaloškome obliku. Takav oblik komunikacije ima dva dijela: invokaciju kao pozdrav i eksvokaciju kao odzdrav. Često se objedinjeni imenuju pozdravljanjem. Ono je ponajprije jezičnokomunikacijska kategorija. No, kako je istodobno i socijalnoideološka kategorija, treba usvojiti ne samo pravilno nego i pozdravljanje primjereno osobama i situacijskom kontekstu. Sve jedinice odgojno-obrazovnoga sustava pa tako i visokoškolske ustanove, posebice one u kojima se školuju budući odgojitelji i učitelji, trebaju promicati jezičnu kulturu, dakle i jezični bonton. Pozdrav i odzdrav kao pragmemi jezičnoga bontona stoga su nužno i predmetom interesa jezične kulture na teorijskoj i praktičnoj razini.

Ključne riječi: pozdrav i odzdrav, jezični bonton, jezična kultura u visokoškolskoj izobrazbi

1. Uvod

Svaka uljuđena komunikacija bilo gdje na svijetu započinje pozdravom. U ljudskoj komunikaciji postoje pisana i nepisana pravila. Ta druga postoje, pretpostavlja se, oduvijek. Uz sam čin pozdravljanja nastajala su i pravila o pozdravljanju koja su propisivala verbalno i neverbalno ponašanje sudionika komunikacije, tzv. komunikatora. Danas se mnoga od tih pravila nalaze u knjigama, različitima po nazivima, sadržaju i stilu, a koje govore o uljuđenom ponašanju i komuniciranju. Pravila o pozdravljanju neizostavan su dio jezičnoga bontona, a pozdravne fraze njegovi su elementarni pragmemi.

Hrvatski su etnolozi isprva pozdrav shvaćali kao *običaj* objašnjavajući kako je pozdrav „najjednostavniji **običaj** kojim se izriču osjećaji prijateljstva, odanosti, poštovanja“ (Balenović 1941. prema Pintarić 2002.:122). Neda Pintarić (2002.) navodi da pozdravi

pripadaju kulturološkim pragmemima¹, odnosno onima koji se rabe u kulturnom ophođenju - u pravilima uljuđenoga ponašanja, što ih onda čini važnom sastavnicom jezičnoga bontona. „Pozdrav se može definirati kao kulturni verbalno-neverbalni ritualizirani dijaloški pragmem u privremenoj komunikacijskoj situaciji susreta i rastanka.“ (Pintarić 2001.:303) Ista autorica 2002. godine toj definiciji, uz kulturnu, dodaje i sociološku utemeljenost tih dijaloških oblika, naznačujući pri tome i afektivan odnos u navedenoj komunikacijskoj situaciji između dviju ili više osoba. Maja Bratanić pozdrave definira kao „najtipičnije standardizirane komunikacijske situacije s ritualnom funkcijom i unaprijed zadanim obrascima, te se smatraju univerzalijama u jezičnoj porabi“ (Bratanić 1999.:103).

Pozdrav ima demarkativnu funkciju jer pozdravljanjem započinje, a otpozdravljanjem završava govorna situacija. Pintarić u ljudskoj komunikaciji razlikuje tri različite cjeline „koje predstavljaju jedinice izražavanja: najmanja je govorni čin, srednja je govorni događaj, a najveća je govorna situacija.“ (Pintarić 2001.:298) Pozdravljanje i odzdravljanje govorni su činovi koji se ostvaruju kao verbalna, verbalno-neverbalna i neverbalna komunikacija. Naime, shvaćajući pozdrav kao pragmem, odnosno „opći višeslojni znak u kojem su sadržani, implicitno ili eksplicitno, svi neverbalni elementi“ (Pintarić 2002.:42), podrazumijevamo da on osim leksičke strukture uključuje i nejezične elemente, stoga pozdrave možemo smatrati gestoslovima. Sugovornici pozdrav u izravnom susretu često poprate nekom gestom: mahanjem rukom, prstima, slanjem poljupca – što uglavnom čine žene; podizanjem šešira s glave, dodirivanjem njegovog oboda ili podizanjem ruke do visine glave – što čine (ili su nekad činili) muškarci. Ako je udaljenost prevelika za verbalno pozdravljanje, ono se svodi na neverbalno, na domahivanje. Samo verbalno pozdravljanje javlja se u radijskim i televizijskim emisijama te u komunikaciji klasičnim i mobilnim telefonom. Postoje, međutim, svakodnevni primjeri, kojima svjedočimo (ili i sami u njima sudjelujemo), kada se prilikom telefoniranja uz verbalnu komunikaciju javlja i neverbalna, iako postoji svijest da ta druga sugovorniku nije vidljiva.

U svakodnevnoj izravnoj komunikaciji govornu situaciju omeđuju pozdrav na početku i odzdrav na kraju. Za odzdrav S. Težak rabi naziv odlazni pozdrav i otpozdrav (Težak 1995.:84)). Pintarić navodi kako se „govorni žanrovi početka komunikacije nazivaju invokacijom (uvođenjem), a oni na kraju komunikacije eksvokacijom (izlaženjem).“ (Pintarić 2001.:207) Također dodaje kako je pozdrav dijaloški čin koji se sastoji od pozdravne i odzdravne fraze. (Pintarić 2001.:303) U invokaciji pozdravom „komunikator skreće pozornost na sebe radi uspostavljanja komunikacije s drugim osobama.“ (Pintarić 2002.:122) Valja naglasiti da „pozdravi implicitno govore i o, primjerice, pristojnosti onih koji ih rabe, o njihovu obrazovanju, društvenom svjetonazoru, društvenom poretku i sl.“ (Deželjin, Mildner 2009.:287).

„Kao sociolingvistička jedinica pozdrav podliježe i različitim socijalnim, kulturnim i političkim utjecajima i promjenama. Tako se pozdravima može izraziti želja za zdravlje, dobrodošlicu, dug život i poštivanje druge osobe, a s obzirom na socijalnu pripadnost razlikuju se religijski, politički i dobni pozdravi.“ (Pintarić 2001.:297) Autorica kasnije dodaje još neke vrste pozdrava – vremenski pozdravi, pozdravi zdravlja, života, dobrodošlice, poštovanja i pozdravi mladeži (Pintarić 2002.:123). Pozdravljanje i odzdravljanje imaju svoje posebne jezične oblike – pozdravne fraze. Pri susretu često isti leksem može služiti i kao pozdravna, a i kao odzdravna fraza, npr. *bog – bog, zdravo – zdravo* itd.

---

¹ Pragmem je jedinica leksičke razine kojom se na služi pragmatika, opća znanost o čovjekovoj uporabi znakova i njegovom ponašanju u komunikaciji (Pintarić, 2002:41).

Demokratizacija hrvatskoga društva i promjene na društvenom i političkom polju odražavaju se i na način pozdravljanja. Uočava se to na promjenama u uporabi pozdravnih i odzdravnih fraza. Devedesetih godina XX. st. iščezava pozdrav *zdravo*. Iako je to pozdrav kojim se nekome želi zdravlje, a i utkan je u naslov svakodnevne molitve, s vremenom je postajao opterećen konotativnim značenjem. Naime, dugi se niz godina u drugoj polovici XX. st. hrvatsku pozdravnu frazeologiju željelo svesti samo na jedan ideološki prihvatljiv pozdrav – *zdravo*. „Jednoulje teži pojednostavljenju svega – pa i pozdrava. Za sve javne i privatne potrebe trebalo je poslužiti *zdravo*.“ (Težak 1995.:84) Opstali su tada još jedino pozdravi s temporalnom kategorijom: *dobro jutro*, *dobar dan* i *dobra večer*. No posljednji pozdrav u tom nizu već je doveden u pitanje. U hrvatskom jeziku imenica večer ženskoga je ili muškoga roda pa prema sročnosti pozdrav glasi *dobra večer* ili *dobar večer*. Međutim, nametala se pozdravna fraza *dobro večer*. U takvu je pozdravu imenica *veče* srednjega roda pa prema tomu navedena fraza nije pripadala hrvatskom pozdravnom korpusu.

Kao odzdrav također je u tom razdoblju služio univerzalni *zdravo*, ali su postojali i *doviđenja* te *laka noć*. N. Pintarić kaže kako je politizacija pozdrava česta pojava u hrvatskom društvu i „pozdrav *zdravo* padom socijalizma postao je negativno obilježen jer je u periodu socijalizma bio nametnut svim strukturama (...) Ustrojem nove Hrvatske taj je pozdrav smatran negativnim (...) bez obzira na svoje značenje želje za dobrim zdravljem (...) Nakon promjena 2000, taj se pozdrav počeo opet rabiti, ali ipak smanjenom frekvencijom. Dobio je svoje mjesto samo kao pozdrav među prijateljima, a ne više i kad djeca pozdravljaju starije.“ (Pintarić 2001.:301) Politizacija pozdrava u socijalizmu učinila je i neke pozdrave nepodobnima, ponajprije religijske. Međutim, oni nisu nestali, nego su se povukli u okvire obiteljskoga pozdravljanja, redoviti su bili u manjim i seoskim sredinama te među starijom populacijom.

Već je rečeno da su neke pozdravne fraze ipak i za socijalizma ostale netaknute zato što su zapravo svezremenske i jer su se javljale u različitim zemljopisnim i nacionalnim prostorima, a politički su bile neutralne. Postojali su i regionalni pozdravi *ćao*², zatim *adio*³ (u kojemu se nije prepoznavao izvorno religijski pozdrav) te *bok*⁴ koji takvom grafijskom slikom nije zvučao kao religijski pozdrav. „Pozdrav *bog* najprije se pojavio u kajkavskom zapisu i izgovoru kao *bok*, jer su komunisti bili osjetljivi na religijske pozdrave. Ovdje se pozdravna faza nije tretirala kao prazna riječ, nego joj se pripisivalo religijsko značenje. Kako bi mogla funkcionirati kao pozdrav, od nje se grafijom napravila semantički prazna riječ *bok*. Taj su pozdrav rabili samo prijatelji međusobno. Danas se on proširio, osvijestila se njegova etimologija (pa se i piše *bog*, ali često malim početnim slovom) i mogli bismo reći da je zauzeo mjesto pozdrava *zdravo* po frekvenciji i rasprostranjenosti.“ (Pintarić 2001.:301) Od regionalnoga i urbanoga (zagrebačkoga) pozdrava on postaje općeprihvaćen hrvatski pozdrav. Uz njega su i danas u uporabi i standardni, konvencionalni pozdravi *dobar dan*, *dobro jutro*, *dobra večer* te odzdravi *doviđenja*, *ugodan dan*, *laka noć*. Takvim se pozdravima uglavnom pozdravljaju osobe različite dobi ili različitoga socijalnoga statusa. Religijski pozdravi i danas supostoje, uglavnom u manjim sredinama.

² Talijanski oblik pozdrava *ciao* ima pravilan fonetski zapis *ćao*.

³ Od tal. *addio* (čit. *ad'jo*) zbogom; isp. *adio* (Klaić 1985.)

⁴ U *Hrvatskom enciklopedijskom rječniku* (2002.) navodi se da je *Bog!* „(bok! reg.) fam. pozdrav među prijateljima i vršnjacima koji se međusobno obraćaju na „ti“ pri susretu i pri rastajanju; zdravo, živio (~! Vidimo se!; Ajde, ~!)“. U *Rječniku hrvatskoga žargona* (Sabljak, 2001.) uz natuknicu *bok!* stoji značenje *zdravo*, a u *Rječniku varaždinskoga kajkavskog govora* (Lipljin, 2002.) o riječici *bok* stoji objašnjenje „za pozdravljanje među prijateljima; *Bok dečki!* (kod dolaska); *Dečki, bok!* (kod odlaska)“.

Međutim, poznato je da su u uporabi i nekonvencionalni pozdravi koji često nastaju svojevrsnom igrolikom jezičnom preobrazbom konvencionalnih pozdrava, primjerice od *doviđenja* i *dobar dan* kraćenjem postaju elipse *đenja* i *dan*, deminutivizacijom nastaju *đenjce*, *bogić*, a *zdravo* metatiranjem postaje *vozdra*, koje je danas možda i češće od pozdrava iz kojega je izvedeno.

U hrvatskom jeziku postoje brojne pozdravne fraze, njihov je repertoar iznimno širok, samo ih (ipak) treba znati prigodno rabiti, stoga se istraživanjem htjelo utvrditi koji su pozdravni i odzdravni pragmemi danas u uporabi te je li njihov odabir u skladu sa socijalnim i situacijskim kontekstom. Posebna se pozornost posvetila pitanju kolika je čestotnost popularnoga pozdravnog pragmemata *bog/bok* u studentskim pozdravnim frazama.

Metoda istraživanja

U istraživanju je sudjelovalo 207 studenata (N=207) učiteljskoga studija Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku, pretežito ženske populacije (muških je sudionika bilo samo 12 ili 5,7 %), i koji potječu iz urbane i ruralne sredine. Kao instrument istraživanja poslužio je skup od šest pitanja na koja su studenti odgovarali dobrovoljno i anonimno u vremenu koje nije bilo strogo ograničeno. Pet je pitanja bilo otvorenoga tipa, a jedno odabira ponuđenoga odgovora. Svrha je istraživanja bila dobiti uvid u repertoar pozdravnih i odzdravnih fraza među studentima, budućim učiteljima. Naime, željelo se doznati koji su pozdravi i odzdravi najčešći u vršnjačkoj populaciji, kojim se pozdravima i odzdravima studenti najčešće služe u komunikaciji s odraslima, kojima u komunikaciji s djecom, ukućanima te kojim se pozdravnim i odzdravnim frazama najčešće koriste u službenim i javnim prostorima. Također se željelo doznati znaju li studenti pozdrave i odzdrave kojima se nekada pozdravljalo. Posebno se željelo ispitati koji pozdravni oblik danas studenti rabe u grafijskoj izvedbi – *Bog*, *bog* ili *bok*, te poznaju li etimologiju navedenoga pozdrava.

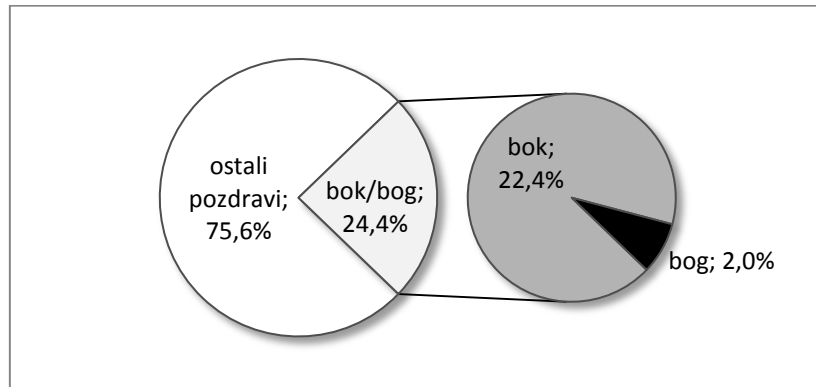
2. Rezultati

Velika većina studenata, sukladno pretpostavkama, pozdravlja se sa *bok* i *Bog*, što je najčešći vršnjački pozdravni i odzdravni pragmem. Među rjeđim pozdravima javljaju se usklici: *Eee!*, *Eiii!*, *Eeej!*, *Ej!*, *Haj!*, *Hej!* Pojedinačno se kao pozdravi javljaju i cijele usklične rečenice: *O, vidi ti njih!*, *Gdje si? Što ima? Zatječu se i reducirani oblici konvencionalnih pozdrava: jutro, dan, đenja, noć, metatonirani pozdrav vozdra od zdravo te pragmemi reduciranih i umnoženih glasova: doba daaan.*

U komunikaciji s odraslima, odnosno starijim osobama, te u funkciji službenoga pozdravljanja najčešće se navode konvencionalni pozdravi *Dobar dan*, *dobro jutro*, *dobra večer* i odzdrav *doviđenja*. To su bontonski pozdravni pragmemi neutralnoga značenja. Tek se pojedinačno u toj funkciji javljaju *bok/bog*, *đenja*, *svako dobro*, *ćao*, no takvi su pozdravi primjereniji vršnjačkoj i neslužbenoj komunikaciji.

Pitanje kojim se tražilo da ispitanici navedu pozdrave i odzdrave koje su čuli od svojih starijih ukućana i sumještana dalo je kao odgovor religijske pozdrave: *Hvaljen Isus*, *Hvaljen Isus i Marija*, *Hvaljen Bog*, odnosno *Zbogom*, *Bog s tobom*, *Bog s vama*, *Uvijek hvaljen*, *Uvijeke*, *Bog daj*. Kao stari pozdrav javlja se i *Dobri den*, što vjerojatno upućuje na slovačko podrijetlo komunikatora. Osim toga navedene su i cijele rečenice kao pozdravne fraze: *Jesi dobar?*, *Gdje si, prijatelju?*, *Ooo, kolega!*, *Pozdrav svitu!*, *Kako je? Kako smo?* Dakako, namijenjene su vršnjačkoj populaciji.

U svakodnevnoj komunikaciji kao najčešći studentski pozdravni pragmem zabilježen je *bok*, odnosno znatno rjeđi *Bog/bog*. Budući da po čestotnosti oni uvelike nadilaze sve ostale pozdrave, provedena je statistička obrada prikupljenih podataka o najčešćim grafijskim oblicima i o studentskom poznavanju etimologije toga najfrekventnijega pozdrava (slika 1.).

Slika 1. Postotak pozdrava *bok/bog* u cijelom uzorku pozdrava i odzdrava, s njihovim zasebnim postotcima unutar zajedničkoga poduzorka

Od ukupnoga broja svih pojedinačnih navoda pozdravnih pragmemata ($n=3800$) u odgovorima se sudionika 927 (24,4%) odnosi na uporabu pozdravnih oblika *bok* (852; 91,9%) i *bog* (75; 8,09%). Ta je razlika u broju statistički značajna, $\chi^2(1, N = 927) = 651,27, p < ,001$, što upućuje na statistički značajno učestaliju uporabu pragmemata u grafijskom obliku *bok*. Naime, sudionici su na izravno pitanje u kojem su zaokruživanjem trebali odabrati jedan od predloženih grafijskih oblika tih učestalih pragmemata, odabrali *bok*, *bog*, *Bog*, tim redom, 179 (87,4%), 16 (7,8%) i 10 (4,9%), uz dva nedostajuća odgovora. To znači da se sudionici istraživanja najčešće koriste, u spontanim pisanim odgovorima, koje i eksplicitno potvrđuju izborom jednoga ponuđenoga pisanog oblika, pozdravnim pragmemom navedenim malim slovom, dakle u grafijskom obliku *bok*.

Unatoč učestalosti uporabe svih triju oblika toga pozdravnog pragmemata, i to u četvrtini svih pozdrava, uključujući i konvencionalne pozdrave poput *Dobar dan* (i dr.), u usmenoj i pisanoj komunikaciji u različitim socijalnim situacijama i statusnim odnosima, etimologija je, kad su sudionici trebali pružiti objašnjenje za taj pozdrav, navedeno definiranjem (9; 4,35 %) ili određivanjem značenja (76; 36,7 %), bila poznata tek nešto više od trećini sudionika (tj. 85/207; 41,06 %). Kao objašnjenja etimologije toga pozdrava sudionici najčešće navode skraćivanje tradicijskih kršćanskih pozdrava u vezi s Bogom (71/85; 83,53 %). Preostali sudionici, nešto manje od dvije trećine (122/207; 58,94 %), ne znaju značenje pozdrava kojim se najradije koriste.

Po čestotnosti slijede konvencionalni pozdravi s temporalnom kategorijom te pozdrav *ćao*.

Na pitanje jesu li razmišljali o značenju navedenoga pozdrava trećina sudionika ispitivanja kaže kako nisu razmišljali, trećina je razmišljala, ali ne zna odgovor, a ostali ga pokušavaju objasniti. Većina onih studenata koji su pokušali dati objašnjenje prepoznaju u osnovi religijski pozdrav pa čak i kada *Bog* pišu malim slovom *bog* ili kao *bok*. Javlja se i tumačenje da ne treba spominjati ime Božje uzalud pa da se zato javlja obezvučeni oblik *bok*. Dva su studentska tumačenja dovela pragmem *bok* u vezu s naklonom. Naime, na

internetskim se stranicama donose pokušaji objašnjenja pozdrava *Bog* i *bok*, što su, očevidno, neki studenti pročitali. Naime, daje se tumačenje kako se njemačka/austrijska pozdravna fraza *Mein Buecken* (moj naklon), kojom su se zagrebački trgovci obraćali kupcima, skratila samo na *Bokn* (naklon), što je u konačnici reducirano na *bok*. No u istom se izvoru mogu pronaći i tvrdnje koje to objašnjenje potpuno opovrgavaju.

U studentskim odgovorima našlo se i jedno tumačenje da je *bok* dio čovjekova tijela(!?).

3. Rasprava

Iako je istraživanje je pokazalo vrlo raznoliku lepezu pozdrava i odzdrava koji supostoje u studentskoj populaciji, razvidno je da se oni mogu svrstati u dvije velike skupine. Prvu čini konvencionalan način pozdravljanja (najčešće s temporalnom kategorijom), npr. *dobro jutro*, *dobar dan*, *dobra večer*, *doviđenja*, namijenjen pozdravljanju starijih sugovornika ili osoba u službenim prilikama. Druga je skupina manje konvencionalnih, nestereotipnih, pa čak i potpuno nekonvencionalnih pozdravno-odzdravnih fraza, a namijenjenih vršnjacima, bliskim osobama i članovima obitelji i porodice. Ispitivanjem je utvrđeno (i potvrđeno) kako se kao dominantan pozdrav i odzdrav javlja *bok/ Bog/bog* (u svima trima grafijskim oblicima).

Rezultati istraživanja na tragu su ranijih znanstvenih promišljanja (Bratanić 1999.; Kuna 2009.) te zapažanja P. Pavličića: „S pozdravima s nešto dogodilo. A što se dogodilo, jasno je: njihov se broj jako smanjio i sveo se praktički na samo jedan jedini slog, kojim možeš pozdraviti i starijega i mlađega od sebe, i bogatijeg i siromašnijeg, i onoga koji ti kapu kroji i kome je ti krojiš. Pozdravi su jedan po jedan izumirali kao egzotične ptice, i sad jedva da je još koji ostao osim toga sveprisutnoga *Bog*. (...) *Bog* je eskaliralo i zauzimalo sve veće prostore zemljopisne i društvene. Nekada se pokušavalo zamijeniti tradicionalne pozdrave sa *Zdravo*, a sada se dobrovoljno usvojio višenamjenski pozdrav.“ (Pavličić 2012.) Od religijske pozdravne sintagme *Bog s tobom*, *Bog ti pomogao*, *S Bogom* i dr. pretvorio se u jednosložnu riječ, u „jedan slog“ koji je još obezvučenjem semantički ispražnjen. No, što god o tomu mislili, upravo u tom obliku *bok*, danas je to najčešći pozdrav. S jedne se strane zapaža kako su se brojne konvencionalne pozdravne fraze svele na taj „jedan slog“, u svima trima grafijskim varijantama, a s druge kako se javljaju nekonvencionalni izrazi nastali fonološkom redukcijom, elipsom, metatezom, deminutivizacijom, koji zauzimaju mjesto konvencionalnih pozdrava i odzdrava. Međutim, oni nisu u suglasju s jezičnim bantomom.

Neobičnim se doima studentsko nepoznavanje etimologije najčestotnijega pozdrava kojim se sami služe, što taj pragmem čini semantički potpuno praznom riječju.

4. Riječ na kraju

Istraživanjem se dobio izvjestan uvid u repertoar studentskih pozdravnih pragmeta u različitim komunikacijskim situacijama i u odnosu na njihove različite socijalne uloge. Izvjesno je da su se pozdravne fraze promijenile. Pavličić navodi moguće razloge današnjega načina pozdravljanja. Kaže kako je demokratizacija dovela do toga da se potire razlika među društvenim slojevima, kako brzina današnjeg života traži praktičnost pa tako i kratkoću pozdrava (instant pristojnost) i kako se pozdravom ne iskazuje poštovanje, nego želja za bliskosti. (Pavličić 2012.) „Čini se kako je nastupilo vrijeme prisnijeg obraćanja, a donedavna neutralnost spomenutih (konvencionalnih pozdravnih, op. D. S.) izraza čini se da je znakom emocionalno hladnijega odnosa ili visokoga stupnja hijerarhiziranosti.“ (Kuna 2009.:89)

Svi se navedeni razlozi čine prihvatljivima jer vrijeme i okolnosti mijenjaju i pozdrave. Na kraju se nameću pitanja: Znamo li se pozdravljati? Jesu li svi pozdravi koji su u uporabi prihvatljivi u svakoj prigodi? Treba li nas tomu netko učiti? Pozdravljanju se uči odmalena u obitelji, uči se u školi. U njoj su snažni govorni uzori. Zbog svega navedenoga i radi bolje pozdravne kulture valja se zalagati za jezični bonton. Nije stoga nevažno kakvo se pozdravljanje njeguje u odgojno-obrazovnom kontekstu. Iako nas ne može zadovoljiti „instant pristojnost“, neka bude prvi korak u kulturi pozdravljanja.

5. Literatura

- Bratanić M. (1999): „Bok, gospođo profesor!“ (O nesigurnosti u porabi pozdravnih formula u suvremenom hrvatskom jeziku), U: Badurina L. i sur. (ur.), Teorija i mogućnosti primjene pragmalingvistike, HDPL, Zagreb – Rijeka, str. 103-114.
- Deželjin V., Mildner V. (2009): Komunikacijska struktura u hrvatskom i talijanskom: pozdravi, U: Granić J. (ur.), Jezična politika i jezična stvarnost, HDPL, Zagreb, str. 287-298.
- Hrvatski enciklopedijski rječnik (2002), Novi liber, Zagreb
- Klaić B. (1985): Rječnik stranih riječi, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb
- Kuna B. (2009): Uljudnost i njezini učinci u komunikaciji, *Lingua Montenegrina* 1, Vol. 3, str. 81-93.
- Lipljin T. (2002): Rječnik varaždinskoga kajkavskog govora, Garestin, Varaždin
- Pavličić P. (2002) Pozdrav. Dostupno na: <http://www.matica.hr/vijenac/212/Pozdrav/> (Pristupljeno: 20. 3. 2015.)
- Pintarić N. (2001): Sociokulturni elementi jezičnoga bontona: Struktura i funkcija eksvokacije, U: *Słowiańszczyzna w kontekście przemian Europy końca XX wieku*, Język-Tradycja-Kultura, Katowice, str. 297-305.
- Pintarić N. (2002): Pragmemi u komunikaciji, Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta, Zagreb
- Sabljak T. (2001): Rječnik hrvatskoga žargona, Lexica: Zagreb
- Težak S. (1995): Hrvatski naš osebujni, Školske novine, Zagreb